

POLIISILAKI

9 luku, Erinäiset säännökset

1 § Poliisin antama virka-apu

Poliisin on annettava pyynnöstä muulle viranomaiselle virka-apua, jos niin erikseen säädetään. Poliisin on annettava virka-apua muulle viranomaiselle myös laissa säädetyn valvontavelvollisuuden toteuttamiseksi, jos virka-apua pyytävää viranomaista estetään suorittamasta virkatehtäviään.

Poliisi voi antaa virka-apua myös yksityiselle, jos se on välttämätöntä tämän laillisiin oikeuksiin pääsemiseksi ja oikeuden loukkaus on ilmeinen. Virka-avun antamisen edellytyksenä on lisäksi, että yksityistä estetään pääsemästä oikeuksiinsa ja oikeuksiin pääseminen edellyttää poliisin toimivaltuuksien käyttämistä.

Päätöksen virka-avun antamisesta tekee päällystöön kuuluva poliisimies, jollei laissa toisin säädetä.

- On todettava, että elävässä elämässä on jatkuvasti tilanteita, joissa lainsäädäntö laahaa jäljessä
- Asiaan liittyvässä erityislaissa ei ole selkeää virka-apupykälää ja sitten mietitään, että olisiko se jossain muualla ja voisiko sitä soveltaa
- Kaikki tietävät, että toimia pitäisi ja toimivalta on vain poliisilla, mutta mistä toiminnalle juridinen pohja?

MIELENTERVEYSLAKI

Mielenterveyslaki 31 §: Poliisin virka-apu.

Poliisi on velvollinen avustamaan kuljetuksessa, jos terveyskeskuksen tai sairaanhoitopiirin **virkasuhteinen** lääkäri katsoo, että henkilön toimittamiseksi terveyskeskukseen, sairaalaan tai muuhun sairaanhoidon toimintayksikköön tarvitaan ammattikoulutuksen saaneen saattajan lisäksi muukin saattaja kuljetettavan väkivaltaisuuden tai muun vastaavan syyn vuoksi, kun henkilöstä on laadittu tarkkailulähete tai kun henkilö on kuljetettava toimintayksikköön tarkkailulähetteen laatimiseksi.

Jos tarkkailuun otettu tai hoitoon määrätty poistuu sairaalasta ilman lupaa, poliisi on sairaalassa työskentelevän virkasuhteisen lääkärin pyynnöstä velvollinen antamaan virka-apua hänen palauttamisekseen sairaalaan.

Jos henkilö, joka voidaan mielentilatutkimusta varten ottaa sairaalaan, jää tutkimukseen määrättyinä päivinä saapumatta, poliisi on velvollinen antamaan sairaalassa työskentelevän virkasuhteisen lääkärin pyynnöstä virka-apua hänen toimittamisekseen sairaalaan.

Kun kysymyksessä on mielenterveyslain alainen asia, niin silloin virka-apupyynnössä täytyisi olla maininta, että kyseessä on

joko

henkilön kuljettamiseksi tarvitaan ammattikoulutuksen saaneen saattajan lisäksi **muukin saattaja** (= poliisi ja poliisin toimivalta) kuljetettavan väkivaltaisuuden tai muun vastaavan syyn vuoksi, kun henkilöstä on laadittu tarkkailulähete tai kun henkilö on kuljetettava toimintayksikköön tarkkailulähetteen laatimiseksi

tai

tahdonvastaisessa hoidossa olevan henkilön palauttaminen sairaalaan

- Pääsääntö on, että sairaita potilaita hoidetaan ja haetaan terveysviranomaisen hoitopisteisiin ensisijaisesti terveysviranomaisten normaalein käytössä olevin keinoin, kuten sairausautopalvelut. Poliisi on vasta viimeinen keino ja em. juridisen perusteen täytyy olla aina kunnossa.

- Tahdonvastaisessa hoidossa olevia poliisi antaa seuraavanlaista virka-apua: etsii, etsintäkuuluttaa ja tekee muita tarvittavia toimenpiteitä henkilön palauttamiseksi hoitopaikkaan.
- Muissa mielenterveyslain mukaisissa virka-apuasioissa kuten tarkkailulähete -tapauksissa poliisi antaa virka-apua ainoastaan **akuuttiin kuljetuksen turvaamiseen**.

TARTUNTATAULAKI

17 §

Yleisvaaralliseen tartuntatautiin sairastunut tai sairastuneeksi perustellusti epäilty voidaan eristää sairaanhoitolaitokseen:

1) jos taudin leviämisen vaara on ilmeinen; ja

2) jos taudin leviämistä ei voida estää muilla toimenpiteillä tai henkilö ei voi taikka halua alistua muihin 13, 14 ja 16 §:ssä tarkoitettuihin taudin leviämisen estämiseksi tarpeellisiin toimenpiteisiin.

(14.11.2003/935)

Yleisvaaralliseen tartuntatautiin sairastuneelle voidaan eristämispaikassa antaa taudin leviämisen estämiseksi **välttämätön hoito hänen tahdostaan riippumatta**.

39 § (= Virka-apupykälä)

Jos aluehallintovirasto, tartuntatautiin torjunnasta vastaava kunnan toimielin tai terveyskeskuksen tartuntataudeista vastaava lääkäri toteaa, että yleisvaarallisen tartuntataudin leviämistä ei voida muulla tavoin tehokkaasti estää, **poliisin on annettava tämän pyynnöstä virka-apua**.

PÄIHDEHUOLTOLAKI

- Päihdeiden väärinkäyttäjää voidaan hoitaa hänen tahdostaan riippumatta
- Aktiivinen viranomaisena on joko sosiaaliviranomaisena tai terveysviranomaisena, tai oikeastaan heidän aktiivinen yhteistyö
- Ko. laissa ei selkeää virka-apupykälää

Päihdehuoltolaki 9 §: Yhteistoiminta

Päihdehuollon alalla toimivien viranomaisten ja yhteisöjen on oltava keskenään yhteistyössä. Erityistä huomiota on kiinnitettävä päihdehuollon ja muun sosiaali- ja terveydenhuollon, raittiustoimen, asuntoviranomaisten, työvoimaviranomaisten, koulutoimen, nuorisotoimen sekä poliisin keskinäiseen yhteistyöhön.

Poliisi antaa virka-apua seuraavalla pykälällä:

Laki sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista

22 § Sosiaalihuollon viranomaisen oikeus saada virka-apua

Sosiaalihuollon viranomaisella on oikeus saada laissa säädettyjen tehtäviensä suorittamiseksi tarpeellista virka-apua muilta viranomaisilta.

Virka-apun antajan tulee salassapitovelvollisuuden estämättä ilmaista sosiaalihuollon viranomaiselle virka-aputehtävän edellyttämät tiedot.

KEHITYSVAMMALAKI

- Laissa kehitysvammaisten erityishuollosta ei ole selkeää virka-apupykälää
- STM:n lakimiehet pohtivat asiaa n. vuosi sitten ja päätyivät siihen, että poliisilta voidaan pyytää virka-apua alla olevalla pykälällä
- Pyytäjän asemaa ei ole määritelty eli tarvitse olla lääkäri vrt. "koulukotikarkurit"

Laki sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista

22 § Sosiaalihuollon viranomaisen oikeus saada virka-apua

Sosiaalihuollon viranomaisella on oikeus saada laissa säädettyjen tehtäviensä suorittamiseksi tarpeellista virka-apua muilta viranomaisilta.

Virka-avun antajan tulee salassapitovelvollisuuden estämättä ilmaista sosiaalihuollon viranomaiselle virka-aputehtävän edellyttämät tiedot.

- Terveysviranomaisen oleellinen toimivalta on alla olevassa pykälässä:

Laki kehitysvammaisten erityishuollosta 33 §

Jos erityishuollon johtoryhmä 32 §:ssä tarkoitetun hakemuksen ja muiden tarvittavien sosiaali- ja terveydenhuollon tutkimusten ja selvitysten johdosta katsoo olevan ilmeistä, että edellytykset henkilön määräämiselle erityishuollon toimintayksikköön tahdostaan riippumatta ovat olemassa, johtoryhmän on määrättävä henkilö toimitettavaksi tutkimukseen 32 §:n 2 momentissa tarkoitettuun erityishuollon toimintayksikköön. Tutkimukseen määräämisestä on tehtävä kirjallinen päätös kiireellisissä tilanteissa viivytyksettä ja muulloin viimeistään seitsemän päivän kuluessa 32 §:ssä tarkoitetun hakemuksen saapumisesta. Ennen tutkimukseen määräämistä on selvitettävä henkilön oma mielipide. Henkilön ja hänen huoltajansa tai muun laillisen edustajansa kuulemisesta säädetään hallintolaissa (434/2003). Jollei täysi-ikäisellä henkilöllä ole laillista edustajaa, on sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista annetun lain (812/2000), jäljempänä sosiaalihuollon asiakaslaki, 9 §:n 1 momentissa tarkoitettu tilanteessa henkilön palvelujen suunnitteluun ja toteuttamiseen osallistuvalla omaisella tai muulle läheiselle varattava tilaisuus tulla kuulluksi hallintolaissa säädetyllä tavalla. Lisäksi alaikäisen henkilön vanhemmille ja henkilölle, jonka hoidossa ja kasvatuksessa alaikäinen on ollut välittömästi ennen tutkimukseen määräämistä, on varattava tilaisuus tulla kuulluksi hallintolaissa säädetyllä tavalla.

Henkilöä voidaan pitää tutkittavana enintään 14 päivää tutkimukseen määräämistä koskevan päätöksen tekemisestä. Tutkittavana pitäminen on lopetettava heti, jos tutkimusaikana ilmenee, ettei henkilön määräämiseen erityishuollon toimintayksikköön tahdostaan riippumatta ole edellytyksiä. Laillistetun lääkärin, laillistetun psykologin ja laillistetun sosiaalityöntekijän, jotka ovat virkasuhteessa ja perehtyneet kehitysvammahuoltoon, sekä tarvittaessa muiden sosiaali- tai terveydenhuollon ammattihenkilöiden on suoritettava henkilöä koskeva tutkimus. Tutkimusta suoritettaessa on otettava huomioon henkilön sosiaali- tai terveydenhuollon tarpeen taikka toimintakyvyn arviointia varten aiemmin tehdyt selvitykset. Tutkimusta suoritettaessa on selvitettävä lisäksi henkilön oma mielipide ja varattava henkilölle ja muille 1 momentissa tarkoitetuille tahoille tilaisuus tulla kuulluksi hallintolaissa säädetyllä tavalla. Tutkimuksesta on laadittava tutkimuksen suorittaneiden lääkärin, psykologin ja sosiaalityöntekijän allekirjoittama tutkimuslausunto, jonka on sisällettävä perusteltu kannanotto siitä, ovatko edellytykset henkilön määräämiselle erityishuollon toimintayksikköön tahdostaan riippumatta olemassa.

Kun tutkimus on suoritettu, erityishuollon johtoryhmän on päätettävä määrätäänkö henkilö erityishuollon toimintayksikköön tahdostaan riippumatta. Päätös on tehtävä kirjallisesti viimeistään 14 päivän kuluessa tutkimukseen määräämistä koskevan päätöksen tekemisestä. Päätöksen on sisällettävä perusteltu kannanotto siitä, ovatko edellytykset henkilön määräämiselle erityishuollon toimintayksikköön tahdostaan riippumatta olemassa. Päätös henkilön määräämisestä erityishuollon toimintayksikköön tahdostaan riippumatta on välittömästi, kuitenkin viimeistään 14 päivän kuluessa sen tekemisestä, alistettava hallinto-oikeuden vahvistettavaksi. Hallinto-oikeuden tulee käsitellä asia kiireellisenä.

LAKI POTILAAN ASEMASTA JA OIKEUKSISTA

8 § Kiireellinen hoito

Potilaalle on annettava hänen henkeään tai terveyttään uhkaavan vaaran torjumiseksi tarpeellinen hoito, vaikka potilaan tahdosta ei tajuttomuuden tai muun syyn vuoksi voi saada selvitystä. Jos potilas on aikaisemmin vakaasti ja pätevästi ilmaissut hoitoa koskevan tahtonsa, potilaalle ei kuitenkaan saa antaa sellaista hoitoa, joka on vastoin hänen tahtoaan.

- Laki on ongelmallinen, koska siinä ei ole virka-apupykälää
- Toimintaintressi on terveysviranomaisella
- Usein on kuitenkin sellaisia tapauksia, että potilasta olisi hoidettava, mutta hän tilastaan (esim. päävamma) johtuen vastustaa hoitoon lähtemistä tai karkaa sairaalasta. Kysymyksessä ei kuitenkaan ole mielenterveysongelmainen.
- Asia on kuitenkin sellainen, että poliisi on antanut työapua kun lääkäri haluaa hoitaa potilasta ja pyytää em. pykälään viitaten poliisilta yleensä "virka-apua"
  - Ei täysin lainmukaista toimintaa, mutta kylläkin maalaisjärjen mukaista
- Ensisijainen juridinen vastuu pyytäjällä ja toissijaisesti poliisilla (koska ei puhtaasti lakiin perustuva)
- Vaaditaan ko. työapupyynnöstä kirjallinen pyyntö, koska toimivalta vain lääkärillä
- **Asiassa täytyy ajatella potilaan parasta**